

Patyčios

KĄ GALI PADARYTI TĖVAI?

Kodėl patyčios yra problema?

Pastaraisiais metais apie priekabavimą arba patyčias Lietuvoje kalbama vis daugiau, nes ši problema mūsų šalyje plinta gąsdinančiais tempais. Patyčios toli gražu nėra tik mokykliniam amžiui būdingas reiškinys: patyčios pasitaiko ir vaikų darželiuose.

Kas yra patyčios?

Patyčios - tai nuolatinis fizinės ar psichologinės jėgos panaudojimas, sąmoningai siekiant sužeisti ar įskaudinti kitą asmenį, kuris negali savęs apginti.

Vaikai ikimokyklinėje įstaigoje priekabiauja įvairiai:

- **Kabinėdamiesi.** Pvz., kai tik Aurimas eina pro šalį, Simas jam „meta“: „Ko čia vaikštai, „durniau“ tu“. Berniukai kalbasi tarpusavyje: „Tas Simas – kažkoks kvailas“.
- **Prasivardžiuodami.** Pvz., šešerių metų mergaitė sugalvoja naują pravardę bendraamžiui, prie kurio nuolat priekabiauja: „Žiūrėkit, Rytis manęs nepagauna. Lėtapėdis, lėtapėdis! Ei, lėtapėdi, eik greičiau“. Kitą kartą sugalvoja naują pravardę: „Nu ir būk toks spaudikas. Vaikai, žiūrėkit, žiūrėkit, spaudikas“.
- **Erzindami.** Pvz., šešerių metų berniukas erzina draugą: „Tavo batai – negražūs! Tavo batai – negražūs! Ne, tavo negražūs, neaiškink! Kažkokie nesąmoningi, iš kur ir ištraukei?!“.
- **Užgauliodami.** Pvz., Simas skaudina Aurimą: „Čia mano tėvelis. Tu neturi tėvelio. Nesakyk, neturi“.
- **Niekindami, žemindami.** Pvz., šešerių metų mergaitė žemina bendraamžį, komentuodama jo protinius gebėjimus: „Cha, cha, cha! Rokas musmirių nepažįsta. Nemokša!“. Šešerių metų berniukas nori pabrėžti, kad bendraamžė, kaip visada, nieko nemoka: „Aušra ne tokią galvą piešia. Ji nemoka spalvint, pažiūrėkit. Ji – nemokša! Net ne taip flomasterį laiko“.
- **Pajuokdami, pašiepdami.** Pvz., šešerių metų mergaitė pajuokia kitas: „Jūsų kepurės kokios juokingos! Vaikiškos kažkokios“.
- **Stumdydamiesi.** Pvz., Simas neleidžia užlipti Aurimui ant sūpynių. Nustumia jį. Ir juokiasi, kviesdamas kitą berniuką suptis.
- **Mušdamiesi.** Pvz., šešerių metų berniukas sako silpnesniam bendraamžiui, kurį nuolat skriaudžia: „Tu – „durnius“. Tu – „durnius“. „Durniau“, gausi per galvą. Gausi, supratai?“. Suduoda.
- **Apkalbinėdami.** Pvz., Emilija sako Urtei: „Aistės Barbė visai negraži. Ar ne?“.
- **Ignoruodami.** Pvz., Anastazija žaidžia su kitomis mergaitėmis namus. Kai Aistė pasisiūlo būti antru „vaikeliu“, jos žodžius nuleidžia negirdomis. Po kurio laiko siūlo Miglei: „Gal nori būti kitu mano vaikeliu?“ Praeidama pro Aistę, Anastazija pareiškia: „Su tavim niekas nežais. Bee-bee-bee“.
- **Gąsdindami.** Pvz., šešerių metų mergaitė gąsdina bendraamžę: „Tu, kai užmigsi, tai niekada nenubusi. Taip, taip užmigsi ir bus amen!“ Ta pati mergaitė dienos pabaigoje sako: „Tavęs šiandieną niekas nepasiims, tikrai, pamatysi. Neateis niekas, liksi čia darželyje viena miegoti“.
- **Atiminėdami daiktus.** Pvz., penkerių metų berniukas atima iš kito, silpnesnio, kaladėles: „Duok man kaladėlių, noriu statyti. Duok sakau, duok sakau! Va, ir pasiėmiau. „Durnas“, tu „durnas“!“.
- **Gadindami daiktus.** Pvz., Elzė paima Augustės lėlę, nurengia ją ir išpurvina suknelę. Lėlę numeta grupėje už gėlių.
- **Atskirdami nuo grupės, kad bendraamžiai nepriimtų vaiko žaisti kartu.** Pvz., Emilija nuteikia kitus nežaisti su bendraamžė: „Smirdale, smirdale, mes su tavim nežaisim. Ar ne, Akvile? Ir niekas su tavim nežais!“

Ar Jūsų vaikas patiria bendraamžių tyčiojimąsi?

Nėra specifinių ženklų, rodančių, kad Jūsų vaikas patiria kitų bendraamžių patyčias ar priekabas. Tačiau gali būti, jog Jūsų vaikas sunkiai bendrauja su vienmečiais ir, galbūt, patiria jų tyčiojimąsi. Jei pastebėjote, kad vaikas:

- vaikas, anksčiau mėgęs darželį, pastaruoju metu nebenori ten eiti;
- rytais, prieš vedamas į darželį, jis skundžiasi pilvo ar galvos skausmais;
- nebenori žaisti su kuriuo nors vaiku, kurį anksčiau mėgo;
- nuolat pasakoja, kad kuris nors vaikas prie jos kabinėjasi, trukdo, kaip nors skaudina;
- vaikas staiga tapo uždaras, prislėgtas, baimingas, labai prisirišęs prie jūsų;
- kalbėdamas save nuvertina: „aš nieko nemoku“, „aš – kvailas“, „niekas nenori su manim draugauti“.
- grįžta namo su neaiškiais sužeidimais – dažniau nei įprasta būna nusibrodinęs ar su mėlynėmis, „pamiršta“, kaip tai atsitiko. Tai signalas, kad reikėtų tokiais sužeidimais pasidomėti atidžiau.

Kuo galite padėti savo vaikui, jeigu jis susidūrė su patyčiomis?

Ikimokyklinio bei priešmokyklinio amžiaus vaikai, susidūrę su priekabiavimu arba patyčiomis, paprastai nesupranta, kas vyksta. Vaikas gali manyti, kad privalo su problemomis susitvarkyti pats, neturi teisės kam nors pasiskųsti. Taip pat, matydamas, kaip priekabiaujama prie kito, vaikas gali manyti, kad jis kuo nors nusipelnė kitų paniekinančio, skaudinančio elgesio. Kita vertus, jis nežino, kaip gali skriaudžiamam vaikui padėti.

- Jei vaikas papasakoja Jums, kad patiria bendraamžių patyčias, pirmiausiai išklauskite jį. Leiskite vaikui išpasakoti viską, kas jam nutiko.
- Pasakodamas apie bendraamžių patyčias vaikas gali laikyti save skundiku. Būtinai pasakykite savo vaikui, kad jis gerai padarė, papasakodamas Jums apie tai.
- Nepulkite sakyti "Nebūk skystablauzdis, juk tave tik erzina!", "Visa tai praeis...", "Tvarkykis su tuo pats." Negalvokite, kad vaikas pats vienas susitvarkys su patyčiomis. Jei vaikas papasakoja Jums apie tai, kas vyksta, jis prašo Jūsų pagalbos.
- Nekaltinkite vaiko dėl patiriamų patyčių, sakydami: "Pats esi kaltas dėl to..." Vaikai nėra kalti dėl to, kad iš jų tyčiojasi.
- Galbūt Jūs nujaučiate, kad Jūsų vaikas patiria patyčias, tačiau nedrįsta jums nieko pasakoti. Tuomet gal galite paklausti apie tai savo vaiko draugų ar auklėtojų.
- Labai svarbu, kad Jūsų vaikas kam nors papasakotų apie patiriamas patyčias. Jeigu jis atsisako apie tai kalbėti su Jumis, pasiūlykite jam pasikalbėti su kuo nors kitu - šeimos nariu.
- Kai Jūsų vaikas papasakoja apie patyčias, labai svarbu, kaip Jūs reaguojate ir elgiatės toliau. Nevertėtų elgtis skubotai, pavyzdžiui, pulti susitikti ir pasikalbėti su besityčiojančio vaiko tėvais. Gali būti, kad būtent tokio elgesio Jūsų vaikas bijo. Jis gali baimintis, kad dėl to patyčios tik dar labiau sustiprės.
- Būtinai aptarkite kartu su vaiku, ką ir kaip toliau daryti.
- Aptarkite galimybę drauge nueiti pasikalbėti su auklėtojais.
- Labai svarbu, kad Jūs kalbėtumėtės su auklėtojais apie patyčias, kad jie žinotų, kas vyksta. Gali būti, kad šaipomasi ne tik iš Jūsų vaiko, bet ir iš kitų vaikų. Negalvokite, kad Jūs keliate nemalonumus auklėtojoms ar bereikalingai eikvojate jų laiką.
- Prisiminkite, kad sumažinti ar sustabdyti patyčias - ne vieno žmogaus jėgoms. Efektyviam šios problemos sprendimui reikalingas aktyvus auklėtojų, darželio administracijos, tėvų ir vaikų įsitraukimas.
- Patyčios nesiliauja iš karto. Tam reikia laiko. Padrąsinkit savo vaiką ir toliau pasakoti Jums apie tai, kas vyksta.
- Labai svarbu, kad savo vaikui sakytumėte, jog jį mylite ir stengiatės padaryti viską, kas įmanoma, kad jis jaustųsi saugus.

ŠALTINIAI:

1. www.ikimokyklinis.lt
2. www.vaikulinja.lt
3. R. Povilaitis. J. Valiukevičiūtė. Patyčių prevencija mokyklose. 2006.